

Dr Ewa Sęk – KUL STALOWA WOLA

Wychowanie katolickie wobec współczesnych wyzwań

Zamyślenia

Ur. w 1960 r. w Stalowej Woli. Doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Absolwentka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Katolickiego Uniwersytetu w Ružomberku na Słowacji. Wykładowca Wydziału Zamiejscowego Nauk o Społeczeństwie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Stalowej Woli. Prowadzi badania z zakresu pedagogiki katolickiej, wychowania integralnego, wartości w kulturze, wychowania przez sztukę, wychowania patriotycznego. Od 30 lat pracuje z dziećmi i młodzieżą w dziedzinie kultury, jest dyrektorem Katolickiego Domu Kultury „ARKA” im. Świętej Jadwigi Królowej w Raclawicach.

Jesteśmy świadkami, zarówno jako wychowawcy jak i współcześni Polacy, niezwykle dramatycznego spektaklu rozgrywającego się w naszej Ojczyźnie na tle ogólnoswiatowych procesów w zakresie walki o ład kulturowy¹, można rzec, nowego świata. Dochodzi do coraz ostrzejszej konfrontacji, w sferze teorii i sferze praktyki wychowawczej², ładu opartego na fundamentach budowanych przez ponad dwa tysiące lat od narodzenia Jezusa Chrystusa, i wcześniej przez świat antyczny Greków i Rzymian, a także oczywiście judaizmu – a tymi elementami cywilizacji, które są przeciwstawne tej kulturze, a które możemy nazywać antykulturą³. Oczy-

wiście, zasadniczo cele i powody podejmowania tych przeciwstawnych działań uzasadniane są tymi samymi motywami – a więc dobrem człowieka – ale jakże inaczej rozumianym, dokładnie wprost przeciwnie. Dla przykładu – jeżeli chrześcijaństwo respektuje przykazanie „Nie zabijaj”, co ma służyć szczęściu człowieka, zarówno temu, który nie zabija, jak i temu, który nie jest zabijany, to nowa propozycja, sankcjonowana już w wielu przypadkach i krajach prawem, domaga się prawa do zabijania, w imię fałszywie pojmowanego dobra tego, który ma być zabity a także tego, który ma zabić. Tak dzieje się wobec dzieci poczętych i będących jeszcze w łonie matki – aby po uro-

¹ Adamski F. Wychowanie personalistyczne (red.), Wyd. WAM, Kraków 2005, s. 410.

² Bagrowicz J. Godność osoby fundamentem wychowania. [w:] Adamski F. Wychowanie personalistyczne (red.) Wyd. WAM, Kraków 2005, s. 179, 180, 205, 206 i inne.

³ Kowalczyk S. Człowiek w poszukiwaniu wartości. Elementy aksjologii personalistycznej. Wydawnictwo KUL 2006, s. 190 i dalsze. Dla zobrazowania charakterystyki stanu kryzysu kultury zachodniej którego jesteśmy świadkami, warto przytoczyć tu słowa z niniejszej lektury dotyczące sztuki: Kryzys sztuki przejawia się w propagowaniu antysztuki, której celem nie jest ukazywanie piękna fizycznego i duchowego człowieka, lecz epatowanie publiczności pokazami odrażającej brzydoty somatycznej, ekscentrycznymi „dziełami” o charakterze antyhumanitarnym lub bluźnierczym. Antysztuka jest w większości antypersonalistyczna, antyreligijna i nihilistyczno-destrukcyjna.

dzeniu nie żyły chore lub o niższym niż inni statusie ekonomicznym, oraz wobec matek, które mają mieć większy komfort życia, nie przemęczać się wychowaniem kolejnego dziecka, realizować karierę zawodową a nie poświęcać czas swojemu dziecku itd⁴. W ten sposób zakwestionowane zostaje podstawowe prawo do życia każdego człowieka, bez względu na płeć, etap rozwoju⁵, stan zdrowia, obciążenia genetyczne, status materialny itp. Kwestionowane jest również w takim przypadku prawo kobiety do zrodzenia potomstwa, bo prawo do aborcji otwiera drogę do narzuconej selekcji, kogo można rodzić a kogo nie. Taki proceder uprawiany jest już przecież w dobie nam współczesnej w Chinach, gdzie tak zwana regulacja narodzeń uprawnia rodzenie dzieci jednej z płci, a drugą odrzuca, limituje liczbę narodzeń⁶, a co skutkuje strasznymi konsekwencjami dotyczącymi dalszych również podstawowych praw człowieka, jakim jest prawo do rozwoju, w tym nauki.

Kolejnym przykładem może być tak zwana troska o ranienie uczuć religijnych, co najczęściej manifestowane jest przez te kręgi osób, które są dalekie od każdej religii, chyba, że religią mienić się będzie ateizm, a więc de facto zaprzeczenie istnienia Boga. Osoby te, często wypowiadają się w różnych środkach komunikacji społecznej jako obrońcy – a to księży, którzy powinni być zwolnieni z celibatu, a to kobiet, które pozbawione są bycia księżmami, a to świeckich katolików, którzy są uciskani przez kler, a to wyznawców innych religii, którzy są zdominowani przez katolików. Używane jest powszechnie słowo tolerancja, które we współczesnej dobie zrobiło oszałamiającą karierę, bo miałoby usprawiedliwić łamanie wszystkich przyjętych i obowiązujących zasad dotychczas zbudowanego ładu starej sprawdzonej kultury europejskiej, zaszczerpanej także w wielu kręgach kultur narodowych innych kontynentów. Każdy, kto nie godziłby się na łamanie tych zasad i mógłby

⁴ <http://zapiskizoblezonegomiaasta.blox.pl/2006/10/Prawo-do-aborcji-Jestem-za.html> 30.11.2009. - Oto jeden z licznych cytatów zamieszczonych na forum internetowym reprezentywny dla tak rozumujących osób: Człowieczeństwo to coś więcej niż tylko istnienie. Człowiek ma prawo nie tylko do życia, ale i godnego życia. Ma prawo do bycia kochanym i oczekiwany. Dziecko, które nie jest chciane, często jest niekochane i traktowane po macoszemu. Czy wyrośnie z niego dobry człowiek? Może. Człowiek ma też prawo do decydowania o własnym życiu. Czy zgwałcona kobieta ma mieć odebrane prawo do zdecydowania o tym czy chce urodzić dziecko będące wynikiem gwałtu? Czy para kochających się ludzi ma być pozbawiona prawa do zdecydowania czy chcą mieć obciążone genetyczną wadą dziecko? To już kwestia odpowiedzialności, nie tylko wygody życia. Ja nie wiem czy zdecydowałbym się na dziecko obciążone wadą genetyczną. Moja żona też nie wie. Być może zdecydowalibyśmy się urodzić, a być może nie bylibyśmy w stanie podolać takiej odpowiedzialności. Dlaczego ma nam się odebrać prawo do zdecydowania o własnym życiu? Dlatego jestem za prawem do aborcji. Bez żadnych ograniczeń. Każdy z nas powinien rozstrzygać we własnym sumieniu czy skorzystać z tego prawa czy nie.

⁵ Mycek S. Człowiek i odpowiedzialność. Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz, 2006, s. 93.

⁶ <http://www.piotrskarga.pl/ps,3964,2,0,1,1,informacje.html> - 30.11.2009. W Chinach oficjalne dane statystyczne głoszą o 13 mln aborcji rocznie. Ważnym czynnikiem wpływającym na wysoką liczbę aborcji jest obowiązujące w niektórych regionach kraju prawo, które mówi, że rodzinie wolno mieć tylko jedno dziecko.

zasłużyć tym samym na miano nietolerancyjnego, w prostej drodze ma być potępiony przez opinię publiczną nowego porządku – a raczej nieporządku – i zepchnięty na margines życia społecznego bez ryzyka oceny, że wobec niego jest się nietolerancyjnym i dyskryminującym.

Polska, jako odwieczne przedmurze chrześcijaństwa, jako Naród ochrzczony i wypracowujący w swym kręgu kulturowym wizję rozumienia człowieka jako osoby, wspólnoty opartej na podmiotowości każdego z jej członków, sprawowania władzy rozumianej jako służby, takiej organizacji życia społecznego, która uwzględnia potrzeby duchowe ludzi a także podstawowe prawa człowieka do życia, do wolności, do rozwoju – czego dawała dowody na przestrzeni wieków wobec wielu innowierców i innych narodów zagrożonych utratą tych praw – dziś w szczególności przeżywa atak, można by rzec, sprzysiężonych przeciwko tym wartościom sił, a którym to siłom uległa także już część polskiego społeczeństwa.

Symptomy zjawisk świadczących o głębokim kryzysie kulturowym⁷, z którego Naród Polski może wyjść albo zwycięsko albo pogrążony na wieki, mówią nam coraz wyraźniej, iż nadszedł czas wielkiego sprawdzianu historycznego na miarę być albo nie być dla naszej tożsamości narodowej i osobistej, co jest integralnie ze sobą związane. Tymczasem obserwujemy systematyczne wynaradawianie młodego pokolenia, które przestaje myśleć kategoriami racji polskiego stanu. Prowadzi to w linii prostej do wyobcowania z tego dziedzictwa, o którym Ojciec Święty Jan Paweł II mówił wielo-

krotnie, podkreślając zarówno jego wartość jak i apelując o jego zachowanie. A może się to dokonywać, jak wiadomo, poprzez żywy nośnik ludzki idący w życie przyszłych pokoleń.

Bastionem wartości narodowych w Polsce zawsze był i pozostaje Kościół Katolicki. Dokonuje się to zarówno w sferze wartości duchowych jak i wszystkich innych. Stąd bierze się zajadły atak na ludzi Kościoła i jego obrońców ze strony globalistów i zwolenników nowego świata budowanego na strukturach zła, czyli cywilizacji śmierci. Najważniejszym symbolem wiary katolickiej jest Krzyż. I ten właśnie symbol, znów jak po wielokroć w przeszłości, staje się dziś celem tego ataku, aby zniknął z życia społecznego, aby przestał być zwornikiem i kamieniem węgielnym podtrzymującym „stary” ład, ład konieczny przecież dla godnego życia człowieka i tę godność respektujący. Co raz to pojawiają się już głosy, płynące niestety częstokroć od osób sprawujących władzę na różnych szczeblach, a więc niejako w imieniu szerszych społeczności, że krzyż w miejscach publicznych obraża uczucia religijne wyznawców innych religii lub ateistów, jest wyrazem nietolerancji wobec tychże i jego obecność w tych miejscach jest sprzeczna z prawem. Głosy te nasilają się w szczególności od momentu, gdy został przyjęty już przez wszystkie kraje Unii Europejskiej Traktat Lizboński i został określony termin, od którego zaczyna on obowiązywać, czyli na dzień 1 grudnia 2009. Oznacza to, iż Polska staje się wewnętrzną częścią struktury nowego organizmu politycznego funkcjonującego jako podmiot z osobowością

⁷ Puchała M. Kulturotwórczy wymiar chrześcijaństwa jako motyw jego wiarygodności (Wincenty Granat). Wyd. Uniwersytet A. Mickiewicza. Studia i materiały. Poznań 2002, s. 11.

prawną, a więc na prawach podobnie jak państwo i podlega prawu stanowionemu w tym państwie. Oznacza to jednocześnie, iż traci swoją suwerenność i niezależne samostanowienie, co rzutuje na wszystkie najistotniejsze uwarunkowania samodzielnego bytu Narodu Polskiego. Można tu przytaczać wiele przykładów demontażu struktur naszego państwa zarówno w sferze ekonomiczno-gospodarczej jak i medialnej. Nade wszystko jednakże znów na plan pierwszy wysuwa się rola kultury i hołdowania wartościom decydującym o naszym trwaniu, nie tylko w kontekście rodziny narodów europejskich, ale zachowania ładu, o którym była mowa wyżej. Jak bowiem łatwo zauważyć, na burzenie tego ładu narażone są także pozostałe narody Europy, która od zarania ukształtowana została i wyrosła z korzeni chrześcijańskich. Głośny precedens zasądzenia kary przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu za nie zdjęcie krzyża w szkole włoskiej odbił się szerokim echem i pobudził – z jednej strony - siły

nowego świata do dalszych dążeń w kierunku nihilizmu moralnego, zaś z drugiej strony – świadomość stanu rzeczy, że coś takiego jest możliwe w chrześcijańskiej Europie - u osób żyjących wartościami płynącymi z klasycznej kultury⁸. Coraz jaśniej widać, iż to co nienormalne stało się normą przyjętą prawem stanowionym i obowiązującym, a więc stało się wymogiem, wobec którego nie wolno się bezkarnie uchylać.

Symbol Krzyża, jego przyjęcie lub odrzucenie, pociąga za sobą treść za nim ukrytą, a więc hierarchię wartości, normy, styl życia, system społecznego organizowania życia, na przykład solidarności społecznej, wzajemnych relacji osób i grup społecznych, funkcjonowania instytucji służących człowiekowi, rodzinie i narodowi. Wiąże się z tym na przykład model rodziny, a w tym związku małżeńskiego, który od zarania rozumiany był jako związek kobiety i mężczyzny i nikomu nie przychodziło do głowy, że miałyby być inaczej. Wynaturzenia, z którymi związane jest kojarzenie się

⁸ <http://ekai.pl/wydarzenia/x23752/walka-o-krzyze-dopiero-sie-rozpoczyna/> 30.11.2009. - Cytamy w wypowiedzi Mirosława Piotrowskiego (PiS) dla ekai: Uważam, że krzyż jest zarówno symbolem religii chrześcijańskiej, jak i historii oraz tradycji Europy. Administracyjne usuwanie krzyża jest pierwszym krokiem do kulturowego harakiri Europy. Niestety tego typu pragmatyka układa się w konsekwentny plan walki z wartościami europejskimi, przypomnę tylko usunięcie odniesienia do chrześcijaństwa w najważniejszych dokumentach UE. Należy powrócić do pierwotnych idei i koncepcji ojców-założycieli UE, którzy byli chrześcijańskimi demokratami. Bez tych wspólnych korzeni-wartości idea zjednoczonej Europy nie przetrwa. W imieniu grupy Europejskich Konserwatystów i Reformatorów wystąpiłem z inicjatywą przeprowadzenia w Parlamencie Europejskim debaty zakończonej rezolucją w sprawie poszanowania symboli chrześcijańskich w Europie. Odnosząc się do stwierdzenia, że „sprawa krzyża we włoskiej szkole nie dotyczy innych krajów”, pragnę dodać, że nie podzielam tego stanowiska. Europejski Trybunał Praw Człowieka dokonuje wiążącej wykładni dla Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, którą ratyfikowało wiele krajów, w tym Polska, i jest ona bezpośrednio stosowana przed polskimi sądami. Sędziowie Trybunału wybierani są przez polityków Rady Europy, stąd jego orzeczenia można odbierać jako polityczne. Omawiane orzeczenie Trybunału dało politykom lewicy asumpt do akcji zdejmowania krzyży w polskich szkołach.

w pary mężczyzn i kobiet, traktowane były jako odbiegające od normy, niezgodne z naturą człowieka i jeśli obecne pośród społeczeństwa, to oceniane jako zło lub słabość, jednym słowem – nieprawidłowość. Tymczasem, jesteśmy świadkami domagania się przez reprezentantów nowego świata ukonstytuowania tych anormalności, które przecież, jako sprzeczne z normalnością, nie dadzą się pogodzić z naturą rzeczy. Przyjęcie ich oznacza zaprzeczenie dotychczasowego ładu, a nie pogodzenia jednego z drugim, gdyż jest to niemożliwe, jak niemożliwe jest zrodzenie człowieka przez współzycie mężczyzny z mężczyzną i żadne prawo stanowione przez człowieka ani referendum tego nie zmieni. Można i należy to określić, iż takie domaganie się jest sprzeciwieniem się Bogu jako Stwórcy natury i kreowaniem się człowieka na pana życia, którym człowiek de facto nie jest.

Wierność Krzyżowi jest wiernością człowiekowi, któremu wierny był i zawsze pozostanie Bóg Stwórca i Bóg Zbawiciel⁹. Wyrzucenie Krzyża, jak niejednokrotnie pokazała to boleśnie historia, jest przekreśleniem człowieka, dążeniem do unicestwienia go na różne sposoby. Kochający człowieka Bóg pragnie

jego dobra, szczęścia, które rozciąga się na życie doczesne i wieczne. Przeciwnicy Krzyża, Ukrzyżowanej za człowieka Miłości, zięją nienawiścią do człowieka, jego praw osadzonych w naturze i kulturze wyrastającej z kultu Boga¹⁰.

Dokąd podąży Europa, a z nią Polska? Czy do przepaści czy na szczyt ludzkiego potencjału – to zależy wciąż od naszego wyboru dokonywanego tu i teraz. To zależy od wyboru dokonywanego przez młode pokolenie wychowywane przez nas¹¹. I dlatego, coraz jaśniej widać, iż front walki o człowieka, o jego szczęście, o jego losy, przebiega na polu wychowania w kulturze. Które wartości zostają przyjęte przez młodego człowieka zależy od naszego wytężonego wysiłku. Pozostawienie dzieci i młodzieży samym sobie, pozwalanie im na decydowanie o drogach, którymi mają podążać bez naszej na tych drogach obecności, jest skazaniem ich na wpływ medialnego nowego świata prowadzącego ku zagładzie. Tak więc walka toczy się na śmierć i życie, między cywilizacją śmierci i cywilizacją życia, między nowym a starym ładem, przy czym nowy oznacza hiperpandemię wirusa zła w sferze kultury, odwrócenie porządku rzeczy dążącego do anormalności. Czasy ostateczne,

⁹ Puchała M. Kulturotwórczy wymiar chrześcijaństwa jako motyw jego wiarygodności (Wincenty Granat). Wyd. Uniwersytet A. Mickiewicza. Studia i materiały. Poznań 2002, s. 123.

¹⁰ <http://ekai.pl/wydarzenia/x23752/walka-o-krzyze-dopiero-sie-rozpoczyna/> 30.11.2009. - W kolejnej wypowiedzi dla ekai czytamy: Filip Karczmarek (PO): Dla mnie krzyż jest znakiem miłości i jako taki nie stanowi, a nawet nie może stanowić zagrożenia dla niczyjej wolności. Chrześcijaństwo, mimo swego globalnego wymiaru, jest jednocześnie istotnym elementem europejskości. Europa nie byłaby tym czym jest bez krzyża, bez chrześcijaństwa. To, że krzyż może być traktowany jako zagrożenie jest tylko dowodem na istnienie zjawiska nazywanego chryścianofobią. Jak każda fobia, także fobia dotycząca krzyża zaburza mechanizmy poznawcze i w konsekwencji prowadzi do fałszywych wniosków.

¹¹ Żurkowski B. Wychowanie do wyboru wartości. [w:] Adamski F. Wychowanie personalistyczne (red.), Wyd. WAM, Kraków 2005, s. 279 i dalsze.

w których żyjemy, fascynują odkrywaniem tajemnicy świata i człowieka. Pokazują jednocześnie, iż ta tajemnica pozostaje nadal tajemnicą zakrytą przez Boga i nie poznana do końca przez człowieka, który bez Boga nie może się do niej nawet zbliżyć. Dlatego też wychowanie katolickie, oparte zarówno na prawdzie zgłębionej przez rozum ludzki, jak i na Prawdzie Objawionej¹² przez Boga daje najpełniejszą perspektywę prawdy o człowieku i świecie, kierowanie się tą prawdą najpełniej i pozytywnie służy człowiekowi¹³.

Kościół Katolicki niesie wytrwale naukę głosząc ją przez tysiąclecia w porę i nie w porę, pozostając wiernym Prawdzie bez względu na ofiarę swojego męczeństwa, męczeństwa synów i córek. Także i dziś przeżywa ten czas, w którym wiele sióstr i braci w Jezusie Chrystusie oddaje życie za wiarę i naukę Prawdy. Dokonuje się to na forum całego świata, który często, mając supernowoczesne środki komunikowania się, w milczeniu obserwuje niewypowiedziane cierpienie torturowanych, poniżanych, mordowanych osób, chrześcijan¹⁴. Pozostaje pytanie, nie raz tłumione w głębi duszy, co na to sami katolicy, ludzie ochrzczeni. Wychowanie katolickie stoi także przed tym wyzwaniem, aby odpowiadać na potrzeby umacniania samych wierzących w zdecydowanych i jasnych, jednoznacznych postawach, będących

spełnianiem nas samych jako katolików, a jednocześnie jako przeciwstawianiem się zagrożeniom i dawaniem świadectwa innym.

STRESZCZENIE

Wychowanie katolickie, które dotyczy zarówno zakresu teoretycznych rozważań jak i praktyki odnoszącej się do aktualnych uwarunkowań, powinno poszukiwać odpowiedzi niosących jasne określenie – diagnozę oraz zastosowanie rozwiązywania problemów – z jakimi zjawiskami mamy do czynienia dziś, wpływającymi na kształtowanie człowieka. Przełom czasów – a właściwie dogłębny kryzys kulturowy, z którego ma się wyłonić nowy porządek świata w sferze wartościowania, zobowiązuje do zainteresowania się i zaangażowania wychowawców katolickich, aby w tym zmaganiu zająć jasne i czytelne stanowisko. Jest to konieczne zwłaszcza w momencie, kiedy coraz mocniej dochodzą do głosu poglądy sprzeczne z dobrem człowieka i groźne dla zachowania jego konstytutywnych praw, a głoszone w imię tego dobra i w imię tych praw. Chrześcijaństwo, które przyniosło właściwe i najpełniejsze rozumienie godności człowieka, a także chroniące tę godność, znów staje przed wyzwaniem – chyba największym w dziejach, na skalę globalną, aby wartość życia człowieka ukazywać w kontekście jego pełnego,

¹² Mycek S. Człowiek i odpowiedzialność, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz, 2006, s. 26 i dalsze.

¹³ Puchała M. Kulturotwórczy wymiar chrześcijaństwa jako motyw jego wiarygodności (Wincenty Granat). Wyd. Uniwersytet A. Mickiewicza. Studia i materiały. Poznań 2002, s. 18, 40, 44 i dalsze.

¹⁴ <http://www.niedziela.pl/wiad.php?p=200911&idw=36> - 30.11.2009. – w samych Indiach pogromy chrześcijan przyniosły dramat męczeńskiej śmierci za wiarę w ciągu ostatniego roku ponad 100 osób, ponad 50 tys. musiało opuścić swoje domy aby ratować życie kryjąc się w niebezpiecznych terenach leśnych, ponad 5-6 tys. domów chrześcijan zostało spalonych.

integralnego rozwoju¹⁵, a także w kontekście zagrożeń rodzących się na tle odchodzenia od kultury klasycznej dającej podwaliny dla kultury Europy i jej rozkwitu. Wraz z odejściem od tej kultury następuje zmierzch Europy w której żyjemy. Co wybierze Europa, a wraz z nią Polska, która jako Ojczyzna Narodu ochrzczonego wchodzi dziś integralnie w struktury nowo tworzonego państwa europejskiego ze wspólnym parlamentem i konstytucją a także organami egzekwowania przyjętego i obowiązującego prawa opartego na wybranych uznanych wartościach – oto jest pytanie dla każdego z nas. Dlatego odpowiedź na pytanie – czy krzyż, znak wyznania wiary w Jezusa Chrystusa, ma pozostać w miejscach publicznych, w tym w szkołach, czy nie – jest odpowiedzią na pytanie o tożsamość Europy i pytaniem o podstawowe prawa człowieka.

SUMMARY

CATHOLIC UPBRINGING FACING KEY CONTEMPORARY CHALLENGES – CONTEMPLATIONS

Catholic upbringing in theoretical considerations as well as in practice in actual contexts should search for answers bringing clear description – diagnosis and applications of problem solving – of what contemporary phenomena are shaping the man. The turning point of times – more properly a deep cultural crisis, from which is to emerge a new world order with new hierarchy of values, places an obligation on Catholic teachers to take interest and be engaged to take a clear and visible position in the resulting struggle. This is the more necessary when ever more firmly notions take hold

that are contrary to human good and that are dangerous for the man basic rights, and which notions are professed in the name of man's good and his basic rights. Christianity, which brought the proper and the fullest understanding of human dignity, and which was protecting this dignity, today is facing again a challenge – perhaps the biggest in the history, on the global scale. It is to show the man in the context of his full, integral development and also in the context of the threats coming from background created by the departure from the classical culture, which in the past gave foundations for European culture and prosperity. This departure is followed by the sunset of Europe in which we live. What choice Europe will make and what choice will be made by Poland, which as Motherland of christened Nation is today an integral part of the newly forming European state with the common parliament and constitution as well as organs for execution of law based on chosen and accepted values – is the question for all of us. For this reason the answer to the question whether the cross – sign of faith in Jesus Christ – is to stay or not in public places including schools is also the answer to the question about European identity and about fundamental human rights.

BIBLIOGRAFIA:

- Adamski F. Wychowanie personalistyczne (red.), Wyd. WAM, Kraków 2005.
 Bagrowicz J. Godność osoby fundamentem wychowania. [w:] Adamski F. Wychowanie personalistyczne (red.) Wyd. WAM, Kraków 2005.

¹⁵ Majka J. Wychowanie chrześcijańskie – wychowaniem personalistycznym. [w:] Adamski F. Wychowanie personalistyczne (red.), Wyd. WAM, Kraków 2005, s.164-165.

Kowalczyk S. Człowiek w poszukiwaniu wartości. Elementy aksjologii personalistycznej. Wydawnictwo KUL. Lublin 2006.

Majka J. Wychowanie chrześcijańskie – wychowaniem personalistycznym. [w:] Adamski F. Wychowanie personalistyczne (red.), Wyd. WAM, Kraków 2005.

Mycek S. Człowiek i odpowiedzialność, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz, 2006.

Puchała M. Kulturotwórczy wymiar chrześcijaństwa jako motyw jego wiarygodności (Wincenty Granat). Wyd. Uniwersytet A. Mickiewicza. Studia i materiały. Poznań 2002.

Żurakowski B. Wychowanie do wyboru wartości. [w:] Adamski F. Wychowanie personalistyczne (red.), Wyd. WAM, Kraków 2005.

Jeżeli Pan domu nie zbuduje na próżno trzdzi się człowiek.